

Sygn. akt V ACa 845/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SA Edyta Jefimko

Protokolant: Gabriela Kaszuba

po rozpoznaniu w dniu 13 czerwca 2022 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. D. (1) i P. D.

przeciwko B. (...)

o zapłatę, ewentualnie o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 3 sierpnia 2021 r., sygn. akt XXVIII C 205/21

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

SSA Edyta Jefimko

Sygn. akt V ACa 845/21

UZASADNIENIE

M. D. (1) i P. D. w pozwie skierowanym przeciwko B. (...) domagali się zasądzenia od strony pozwanej solidarnie na ich rzecz kwoty 111 289,22 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 31 sierpnia 2019 r. do dnia zapłaty z uwagi na nieważność umowy kredytu. Ewentualnie, w przypadku stwierdzenia braku podstaw do uwzględnienia w całości lub części w/w żądania, tj. uznania przez sąd, że umowa jest ważna, powodowie wniesli o zasądzenie od strony pozwanej solidarnie na ich rzecz kwoty 14 170,89 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 31 sierpnia 2019 r. do dnia zapłaty. Ponadto powodowie wniesli o zasądzenie od strony pozwanej solidarnie na ich rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów solidarnie na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 3 sierpnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Warszawie

I. oddalił powództwo główne i ewentualne;

II. zasądził solidarnie od powodów M. D. (1) i P. D. na rzecz strony pozwanej B. (...) kwotę 5 434 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym kwotę 5 400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy wydał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i wniosków:

W 2005 r. małżonkowie M. D. (1) i P. D. planowali remont mieszkania, który chcieli sfinansować ze środków pieniężnych pochodzących z kredytu. Aby uzyskać informacje o ofercie kredytowej, udali się do czterech banków. W B. (...) od pracownika banku uzyskali informację, iż mogą uzyskać jedynie kredyt w CHF (nie mają zdolności kredytowej, aby uzyskać kredyt w PLN) oraz że jest to stabilna waluta.

W placówce B. (...) odbyły się dwa spotkania: jedno – informacyjne, na drugim powodowie podpisali umowę. Małżonkowie D. zostali poinformowani przez pracownika banku, że wnioskowana kwota kredytu jest niewielka i w związku z tym procedura zawierania umowy jest standardowa.

We wniosku kredytowym nr (...) z dnia 27 lipca 2005 r., wypełnionym częściowo komputerowo a częściowo pismem ręcznym – na sporządzonym przez B. (...) – formularzu, powodowie wskazali, że wnioskują o pożyczkę hipoteczną w wysokości „57 500” oraz o refinansowanie innych zobowiązań w kwocie „2 500”. Podali, że wnioskowana kwota kredytu/pożyczki wynosi 60 000 PLN oraz spośród czterech opcji: PLN, EURO, USD i CHF zaznaczyli, że walutą kredytu ma być CHF. Na wniosku wpisano ręcznie: „60 600 zł – kwota kredytu z prowizją”.

W rubryce „informacje o wnioskodawcach” zaznaczono, że M. D. (1) ma wykształcenie średnie/policealne oraz jest pracownikiem umysłowym, pracuje jako księgowa. Natomiast P. D. ma wykształcenie wyższe i pracuje jako asystent geodety. Podano również, że wnioskodawcy nie prowadzą działalności gospodarczej.

W dniu 17 sierpnia 2005 r. B. (...) wydał pozytywną decyzję kredytową o nr (...), w której wskazano, iż celem kredytowania jest spłata kredytu konsumpcyjnego oraz inne potrzeby konsumpcyjne, że łączna kwota kredytu, który miałby być udzielony głównemu kredytobiorcy M. D. (1), wynosi 60 600 PLN, walutą kredytu jest CHF, oprocentowanie zmienne wynosi „4,50”, marża banku – „3,75” a prowizja – „1%”.

Powodowie podpisali druk – sporządzonej przez bank – „Informacji dla Wnioskodawców ubiegających się o kredyt mieszkaniowy / kredyt konsolidacyjny / pożyczkę hipoteczną indeksowaną kursom waluty obcej” z dnia 19 sierpnia 2005 r., w którym wskazano, że klienci, wybierający zadłużenie w walucie obcej, aktualnie korzystają z oprocentowania niższego w porównaniu z kredytem złotowym i spłacają miesięcznie niższą ratę kredytu. Podkreślono, że w przypadku kredytów walutowych, kredytobiorca ponosi ryzyko kursowe, co oznacza, że zarówno rata kredytu, jak i wysokość zadłużenia tytułem zaciągniętego kredytu – przeliczona na PLN na dany dzień – podlega ciągłym wahaniom, w zależności od aktualnego kursu waluty oraz że rzeczywiste koszty obsługi długu mogą się okazać znacznie wyższe od wcześniej założonych. Wskazano, że przed podjęciem ostatecznej decyzji o wyborze waluty kredytu, bank zachęca do zapoznania się z aktualnymi prognozami dotyczącymi kursu danej waluty, sporządzanymi przez analityków finansowych, do zapoznania się z historycznymi danymi na temat zmian kursów walut, a także do uważnego porównania wysokości miesięcznych rat w PLN i w walucie obcej. W treści druku wskazano, że załącznikiem do niego są historyczne zmiany kursu franka szwajcarskiego do złotego.

W dniu 30 sierpnia 2005 r. M. D. (1) i P. D. oraz B. (...) zawarli – sporządzoną w dniu 29 sierpnia 2005 r. – umowę o M. hipoteczną Nr (...)

W § 1 ust. 2 umowy wskazano, że bank udziela pożyczkobiorcy pożyczki w kwocie określonej w § 2 umowy oraz na warunkach określonych w umowie a pożyczkobiorca zobowiązuje się do spłaty pożyczki wraz z odsetkami oraz opłatami i prowizjami, wynikającymi z umowy i aktualnego cennika w oznaczonych terminach spłaty, oraz wywiązania się z pozostałych postanowień umowy. Zgodnie z § 2 ust. 1 i 2 umowy kwota pożyczki wynosiła 60 600 PLN a pożyczka indeksowana była do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według tabeli kursów walut

obcych Banku (...) w dniu uruchomienia pożyczki lub transzy. W § 2 ust. 3 umowy wskazano, że nieruchomości, na której zostanie ustanowiona hipoteka na rzecz banku, stanowi, położone w miejscowości M., mieszkanie, dla którego Sąd Rejonowy w Żyrardowie V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi KW nr (...). Zgodnie z § 3 ust. 3 umowy pożyczka miała być przeznaczona na spłatę kredytu gotówkowego w K. (...) oraz na cel konsumpcyjny. Od kwoty udzielonej pożyczki bank miał pobrać jednorazową bezzwrotną prowizję w wysokości 600 zł, płatną przed uruchomieniem pożyczki lub jej pierwszej transzy (§ 4 ust. 1 umowy). § 6 ust. 1 umowy stanowił, że pożyczka oprocentowana jest według zmiennej stopy procentowej, natomiast § 6 ust. 2 umowy – że oprocentowanie pożyczki wynosi 4,50% w stosunku rocznym, co stanowi sumę stopy referencyjnej EURIBOR 3M obowiązującej w dniu sporządzenia umowy oraz marży w wysokości 3,75 p.p., stałej w całym okresie spłaty pożyczki. Oprocentowanie pożyczki ulegać miało zmianie w zależności od zmiany stopy referencyjnej EURIBOR 3M (§ 6 ust. 4 umowy). W § 7 ust. 1 umowy pożyczkobiorcy zobowiązali się spłacić kwotę pożyczki w CHF, ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty pożyczki, zgodnie z tabelą kursów walut obcych B. (...) Pożyczka miała być spłacana w 144 ratach miesięcznych (§ 7 ust. 2 umowy). W § 8 ust. 1 umowy ustanowiono zabezpieczenia pożyczki m.in. w postaci: hipoteki kaucyjnej do kwoty 103 020 PLN na rzecz banku, ustanowionej na prawie własności w/w nieruchomości, położonej w M.; cesji na bank praw z polisy ubezpieczeniowej od ognia i innych zdarzeń losowych nieruchomości, zgodnie z warunkami określonymi w § 3 i § 5 umowy; cesji na bank praw z polis ubezpieczeniowych na życie obojga kredytobiorców, zgodnie z warunkami określonymi w § 3 i § 5 umowy. Stosownie do § 10 ust. 2 pkt 1 umowy integralną jej część stanowił regulamin, który miał zastosowanie w zakresie nieuregulowanym umową (§ 10 ust. 3 umowy) i stanowił załącznik nr 2 do umowy. W § 11 ust. 1 umowy wskazano, że w związku z objęciem pożyczki rygiorem ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim bank informuje, że całkowity koszt pożyczki na dzień zawarcia umowy wynosi 18 196,10 zł a rzeczywista roczna stopa oprocentowania na dzień zawarcia umowy wynosi 4,67% w skali roku.

W § 2 pkt 1 regulaminu kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w B. (...) wskazano, że użyte w nim określenie kredyt oznacza każdą transakcję obciążoną ryzykiem kredytowym, tj. kredyt mieszkaniowy MilleKredyt DOM, pożyczkę hipoteczną(...), kredyt konsolidacyjny (...) Zgodnie z § 2 pkt 8) lit. g) regulaminu przez stopę referencyjną stawkę EURIBOR (3 M) rozumieć należało stopę procentową podawaną przez Reuters, ustaloną o godzinie 11:00 GMT w Brukseli, na podstawie średniej arytmetycznej kwotowań 3 – miesięcznych, po której banki gotowe są sprzedawać swoje nadwyżki finansowe na europejskim rynku międzybankowym, w przypadku kredytu w EUR. § 3 ust. 1 i 2 regulaminu stanowiły, że kredyt udzielany jest w PLN oraz że kredyt może być indeksowany kursem waluty obcej na podstawie obowiązującej w banku tabeli kursów walut obcych. Stosownie do § 5 ust. 16 pkt 2 regulaminu w przypadku kredytu w walucie obcej, kredyt jest kredytem indeksowanym do walut wymienialnych i jest udzielany w złotych polskich, w umowie kredytowej kwota kredytu jest określona w PLN. Zgodnie z § 8 ust. 3 regulaminu w przypadku kredytu w walucie obcej kwota raty spłaty obliczana miała być według kursu sprzedaży dewiz, obowiązującego w banku na podstawie tabeli kursów walut obcych z dnia spłaty.

W dniu 29 sierpnia 2005 r. bank sporządził pisemne oświadczenie o udzieleniu pożyczki, które kredytobiorcy odebrali w dniu 30 sierpnia 2005 r. Wskazano w nim, że M. D. (1) i P. D. została udzielona pożyczka w wysokości 60 600 PLN, indeksowana kursem wymiany waluty obcej CHF, zabezpieczeniem pożyczki jest hipoteka kaucyjna do sumy 103 020 PLN na rzecz banku, ustanowiona na prawie własności nieruchomości, położonej w M., oraz że ostateczny termin spłaty pożyczki został ustalony na dzień 2017-12-17.

W wykonaniu powyższej umowy bank wypłacił kredytobiorcom:

- w dniu 5 września 2005 r. – kwotę 3 100,01 zł (zgodnie z kursem waluty do której indeksowano pożyczkę wynoszącym 2,5273 po przeliczeniu – 1 226,61 CHF),
- w dniu 14 września 2005 r. – kwotę 57 500,01 zł (zgodnie z kursem waluty do której indeksowano pożyczkę wynoszącym 2,4965 po przeliczeniu – 23 032,25 CHF).

W dniu 22 czerwca 2006 r. kredytobiorcy – na sporządzonym przez B. (...) formularzu – złożyli wniosek o podwyższenie kwoty pożyczki, wnioskując o dodatkową kwotę 25 000 PLN na remont mieszkania. Spośród czterech opcji: PLN, EURO, USD i CHF ponownie zaznaczyli, że walutą kredytu/pożyczki ma być CHF.

Aneksiem Nr (...) do umowy podpisanym dnia 21 sierpnia 2006 r. kwota pożyczki została powiększona o kwotę 20 000 PLN i wynosiła na dzień podpisania aneksu 80 600 PLN.

W dniu 4 września 2006 r. wypłacono kredytobiorcom kwotę 20 000 zł (zgodnie z kursem waluty, do której indeksowano pożyczkę wynoszącym 2,4606 po przeliczeniu – 8 128,10 CHF).

W okresie od dnia 5 września 2005 r. do dnia 7 czerwca 2010 r. kredytobiorcy uiszcili na rzecz banku tytułem spłaty rat kapitałowo – odsetkowych łącznie kwotę 112 011,83 PLN.

W okresie od dnia 5 września 2005 r. do dnia 10 czerwca 2010 r. na podstawie pożyczki hipotecznej o nr (...) kredytobiorcy ponieśli następujące obciążenia z tytułu ubezpieczenia na życie:

1) w odniesieniu do M. D. (1):

- od dnia 6 lutego 2006 r. do dnia 5 stycznia 2007 r. – 103,31 PLN,
- od dnia 5 lutego 2007 r. do dnia 7 stycznia 2008 r. – 70,56 PLN,
- od dnia 5 lutego 2008 r. do dnia 5 stycznia 2009 r. – 61,08 PLN,
- od dnia 5 lutego 2009 r. do dnia 5 stycznia 2010 r. – 72,36 PLN,
- od dnia 5 lutego 2010 r. do dnia 30 czerwca 2011 r. – 61,20 PLN;

2) w odniesieniu do P. D.:

- od dnia 6 lutego 2006 r. do dnia 5 stycznia 2007 r. – 118,10 PLN,
- od dnia 5 lutego 2007 r. do dnia 7 stycznia 2008 r. – 105,84 PLN,
- od dnia 5 lutego 2008 r. do dnia 5 stycznia 2009 r. – 91,56 PLN,
- od dnia 5 lutego 2009 r. do dnia 5 stycznia 2010 r. – 108,48 PLN,
- od dnia 5 lutego 2010 r. do dnia 30 czerwca 2011 r. – 91,92 PLN.

Ponadto kredytobiorcy uiszcili kwotę 424 PLN z tytułu opłaty za ubezpieczenie nieruchomości, kwotę 84 PLN z tytułu opłaty refinansowania kosztów ubezpieczenia pomostowego, kwotę 69,36 PLN z tytułu prowizji za podwyższone ryzyko.

W dniu 7 czerwca 2010 r. kredytobiorcy dokonali wcześniejszej całkowitej spłaty pożyczki z tym, że spłata nastąpiła 4 dni później niż udzielona przez nich dyspozycja spłaty. Bank dokonał przeliczenia kwoty całkowitej spłaty na datę późniejszą niż wskazana przez kredytobiorców w dyspozycji spłaty i w związku z tym kwota do spłaty uległa zwiększeniu o ponad 600 zł w porównaniu z kwotą należną na wskazany w dyspozycji spłaty dzień spłaty. W tym momencie kredytobiorcy uznali, że umowa zawiera niekorzystne dla nich postanowienia umowne, umożliwiające bankowi jednostronne ustalanie momentu spłaty kredytu, a więc umożliwiające także określenie wysokości spłaty po kursie obowiązującym w dniu spłaty.

W związku powyższym, kredytobiorcy złożyli do banku reklamację, która jednak nie została uwzględniona.

W dniu 30 lipca 2018 r. pełnomocnik kredytobiorców w ich imieniu złożył do banku reklamację, dotyczącą powyższej umowy pożyczki hipotecznej, wskazując na występujące w niej niedozwolone klauzule związane z samodzielnym i dowolnym ustalaniem kursów kupna i sprzedaży waluty przez bank.

W piśmie z dnia 10 października 2019 r. bank uzupełnił, udzieloną pismem z dnia 13 sierpnia 2019 r., odpowiedź na reklamację, w której nie uwzględnił żądań kredytobiorców.

Podstawą poczynionych przez Sąd Okręgowy w Warszawie ustaleń faktycznych były dowody z dokumentów i kserokopii dokumentów związanych z zawarciem umowy pożyczki hipotecznej, także zeznania powodów oraz twierdzenia stron o okolicznościach faktycznych sprawy w zakresie, w jakim druga strona je przyznała lub im nie zaprzeczyła.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. pominął dowody z: prywatnych wyliczeń powodów, zgłoszony w pkt V ppkt 6 pozwu; z opinii biegłego sądowego, zgłoszony w pkt V ppkt 10 pozwu; z dokumentów, wymienionych w pkt 3 lit. j –n odpowiedzi na pozew; z zeznań świadków: M. D. (2) i J. C., zgłoszone w pkt 4 odpowiedzi na pozew; z opinii biegłego sądowego, złożony w pkt 6 odpowiedzi na pozew, które uznał za nie mające znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Dowody w postaci dokumentów prywatnych, opracowań KNF, opinii biegłych i zeznań świadków zostały pominięte także z uwagi na uwzględnienie podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia roszczeń, co spowodowało, że ich przeprowadzanie nie było celowe.

Sąd Okręgowy wskazał, że wprawdzie zarzuty powodów dotyczące nieważności umowy pożyczki hipotecznej z dnia 29 sierpnia 2005 r. jako naruszającej art. 353¹ k.c. oraz zarzuty dotyczące abuzywności postanowień umownych, dotyczących mechanizmu indeksacji, prowadzącej do nieważności tej umowy, uznać należało za zasadne, jednakże powództwo nie mogło zostać uwzględnione z uwagi na skutecznie podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia roszczenia powodów.

Stosownie do art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2001 r., Nr 100, poz. 1081 z późn. zm.) – w brzmieniu obowiązującym na datę zawarcia spornej umowy – przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę, na mocy której przedsiębiorca w zakresie swojej działalności, zwany dalej "kredytodawcą", udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi kredytu w jakiegokolwiek postaci. Zgodnie z art. 2 ust. 2 pkt 1 i 2 cytowanej ustawy za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności: umowę pożyczki oraz umowę kredytu w rozumieniu przepisów prawa bankowego. Art. 3 ust. 1 pkt 1 w/w ustawy stanowił, że nie stosuje się jej do umów o kredyt konsumencki o wysokości mniejszej niż 500 zł i większej niż 80.000 zł albo równowartości tych kwot w innej walucie niż waluta polska; wartość waluty obcej oblicza się według średniego kursu ogłaszanego przez NBP dla danej waluty obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień zawarcia umowy. Zgodnie zaś z art. 3 ust. 2 pkt 3 i 3a tej ustawy nie miała ona zastosowania do umów o kredyt konsumencki przeznaczony na nabycie własności nieruchomości lub prawa użytkowania wieczystego, udziału we współwłasności nieruchomości, ekspektatywy odrębnej własności lokalu, budowę, odbudowę, rozbudowę, nadbudowę, przebudowę, remont budynku lub lokalu stanowiącego odrębną nieruchomość lub na nabycie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, wniesienie wkładu mieszkaniowego bądź budowlanego do spółdzielni mieszkaniowej oraz nabycie wierzytelności wynikającej z umowy zawartej przez osobę trzecią z przedsiębiorcą budowlanym obejmującej prawa z tytułu wniesionego wkładu budowlanego oraz do umów o kredyt konsumencki przeznaczony na spłatę kredytu zaciągniętego na w/w cele.

Sąd stwierdził, iż do przedmiotowej umowy nie mają zastosowania przepisy ustawy o kredycie konsumenckim. Umowa ta przewidywała, że pożyczka w ostatecznej łącznej wysokości 80 600 zł będzie indeksowana do waluty obcej CHF. Ponadto pomimo, że w umowie tej wskazano, że pożyczka będzie przeznaczona na spłatę kredytu gotówkowego w K. (...)oraz na cel konsumpcyjny, to w rzeczywistości miała być przeznaczona na remont lokalu mieszkalnego.

Do przedmiotowej umowy mają natomiast zastosowanie przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2439 z późn. zm.) – dalej jako: „pr.bank.” w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia tej umowy. Przedmiotowa umowa mogła być zatem analizowana pod kątem zgodności z przepisami tej ustawy.

W ocenie Sądu Okręgowego, nie zasługiwały na uwzględnienie zarzuty powodów, iż przedmiotowa umowa jest nieważna z tego powodu, że narusza art. 69 ust. 1pr. bank., ponieważ nie określa w prawidłowy sposób kwoty kredytu należnego do wypłaty i do zwrotu przez powodów jako konsumentów. W umowie tej w jej § 2 wskazano kwotę pożyczki wynoszącą 60 600 PLN (ust. 1), podano, że pożyczka indeksowana ma być do CHF, po przeliczeniu wypłaconej kwoty zgodnie z kursem kupna CHF według tabeli kursów walut obcych banku M. (...)w dniu uruchomienia pożyczki lub transzy (ust. 2). Natomiast w § 7 ust. 1 umowy wskazano, że pożyczkobiorcy spłaca kwotę pożyczki w CHF, ustaloną zgodnie z § 2 w złotych polskich, z zastosowaniem kursu sprzedaży CHF obowiązującego w dniu płatności raty pożyczki, zgodnie z tabelą kursów walut obcych B. (...)

Walutą pożyczki był zatem PLN. Pożyczka miała być wypłacona i spłacana w PLN po dokonaniu przeliczeń zgodnie z umową według kursu waluty obcej CHF.

Sąd stwierdził, iż samo wprowadzenie do umowy postanowienia przewidującego mechanizm indeksacji nie było sprzeczne z treścią art. 69 ust. 1 pr.bank., gdyż nie naruszało zasady swobody umów, wyrażonej w art. 353¹ k.c. Natomiast inną kwestią jest sposób określenia przez pozwany bank mechanizmu indeksacji poprzez odesłanie do kursów walut, ustalanych w tabelach kursowych.

W ocenie Sądu, kwestionowane postanowienia umowne dotyczące mechanizmu indeksacji w zakresie, w jakim odsyłają do tabeli kursów, tworzonej jednostronnie przez bank, naruszają art. 353¹ k.c.

Zgodnie z art. 353¹ k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Sąd Okręgowy odwołując się do przywołanych orzeczeń Sądu Najwyższego i Sądu Apelacyjnego w Warszawie wskazał, że w umowie kredytu strony wprawdzie określiły wzajemne świadczenia (w tym kwotę do wypłaty w PLN oraz oprocentowanie, w oparciu o które ustalona miała być kwota do spłaty), jednakże postanowienia klauzul indeksacyjnych, w związku z przyznaniem wyłącznie bankowi uprawnienia do ustalania kursów walut w tabeli kursów, dawały stronie pozwanej możliwość dowolnej i nieograniczonej żądnymi postanowieniami umownymi zmiany wysokości świadczenia. Ani w umowie ani w regulaminie w ogóle nie określono zasad, którymi pozwany bank miałby kierować się, ustalając kursy walut w tworzonej przez siebie tabeli kursów ani też nie wskazano żadnych granic w tym zakresie. Nie było zatem wiadomo, jakimi kryteriami pozwany bank kierował się, ustalając własne kursy w tworzonej przez siebie tabeli kursów. Druga strona umowy (konsument) nie miała więc możliwości zweryfikowania tego, czy kursy walut zostały ustalone przez bank zgodnie z zasadami, skoro zasady te nie zostały sformułowane. Kursy te mogły więc zostać ustalone przez bank dowolnie i bez żadnych ograniczeń. Takie ukształtowanie postanowień umownych oznaczało zatem, iż wyłącznie jednej stronie umowy przyznano nieograniczone uprawnienie do określenia wysokości kursów waluty, na podstawie których ustalone miało być zarówno saldo pożyczki jak i wysokość rat. Prowadziło to z kolei do tego, że na etapie wykonywania umowy, to wyłącznie jedna strona umowy poprzez określenie kursu kupna i kursu sprzedaży walut w tabeli kursów dokonywała w sposób nieograniczony i dowolny zmiany wysokości świadczenia drugiej strony (zarówno przy wypłacie transz pożyczki jak i przy spłacie rat pożyczki). Nie ma znaczenia czy oraz w jakim zakresie pozwany bank korzystał z możliwości dowolnej modyfikacji stosunku zobowiązaniowego poprzez określenie kwoty świadczenia, czy też stosowany przez niego kurs był kursem rynkowym, gdyż istotna jest okoliczność, iż w przedmiotowej umowie bankowi zapewniono taką możliwość. Postanowienia umowy dotyczące określenia mechanizmu indeksacji poprzez przyznanie wyłącznie jednej ze stron umowy możliwości dowolnego i nieograniczonego modyfikowania wysokości świadczenia Sąd ocenił za sprzeczne z art. 353¹ k.c., określającym granice swobody umów. Sąd podzielił także zarzuty powodów dotyczących abuzywności kwestionowanych postanowień umownych, prowadzącej w konsekwencji do upadku całej umowy.

Stwierdził, że co do zasady ustalenie, że postanowienia umowy kredytu lub pożyczki, zawartej z konsumentem, określające mechanizm indeksacji, naruszają art. 353¹ k.c. oraz że stanowią klauzule abuzywne, których wyeliminowanie z umowy prowadziłoby do jej upadku, skutkuje tym, że strony takiej umowy powinny zwrócić sobie kwoty świadczone na jej podstawie a więc zwrócić świadczenia nienależne, zgodnie z przepisami art. 405 k.c. i art. 410 § 1 i § 2 k.c. Jednakże w sprawie tej, Sąd stwierdził, iż roszczenie powodów o zapłatę nie mogło zostać uwzględnione z uwagi na skutecznie podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia.

Sąd wskazał, iż okoliczności sprawy nie można było określić jako „typowych” w porównaniu do sytuacji innych kredytobiorców kredytów indeksowanych do waluty obcej. W tzw. „sprawach frankowych” zazwyczaj na skutek gwałtownego i drastycznego wzrostu kursu waluty CHF, do której kredyt indeksowano, zobowiązanie kredytobiorcy wobec banku, wyrażone w PLN, a więc w walucie – w której kredyt został wypłacony – przekracza dwukrotnie a nawet więcej kwotę wypłaconego kredytu. Najczęściej też kredytobiorcy ci nadal związani są postanowieniami umownymi, tzn. nie spłacili jeszcze kredytu.

Specyfika sprawy polegała przede wszystkim na tym, że przedmiotowa umowa pożyczki hipotecznej została w całości wykonana (pożyczka została w całości spłacona przez powodów – blisko 11 lat przed wniesieniem pozwu). Sąd miał na uwadze, iż pożyczka wypłacona powodom wynosiła łącznie 80 600 zł, natomiast tytułem spłaty rat kapitałowo – odsetkowych uścili oni na rzecz pozwanego banku łącznie kwotę 112 011,83 zł.

W ocenie Sądu, w tych konkretnych okolicznościach sprawy nie można było uznać, aby podniesienie przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia roszczeń było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Zgodnie z treścią art. 5 k.c. nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Sąd wskazał, że możliwość powołania się na naruszenie zasad współżycia społecznego powinna być stosowana wyjątkowo i tylko tam, gdzie nie ma możliwości zastosowania innego środka prawnego. Zasady współżycia społecznego rozumieć należy jako swego rodzaju „zawór bezpieczeństwa” pozwalający uchylić skutki formalnie zgodnej z prawem czynności, gdy jej wykonanie byłoby niemoralne bądź nieuczciwe.

Sąd wskazał, iż w sytuacji nieuwzględnienia zarzutu przedawnienia w tej sprawie mogłoby dojść do sytuacji, w której powodowie otrzymaliby od banku nie tylko kwotę wypłaconej im pożyczki w wysokości 80 600 zł, ale i kwotę dokonanych przez nich spłat w żądanej wysokości 111 289,22 zł, a więc kwotę 191 889,22 zł. Natomiast bank mógłby nie odzyskać od powodów kwoty wypłaconej im pożyczki, ponieważ powodowie mogliby podnieść wobec banku zarzut przedawnienia roszczenia o jej zwrot.

Dokonując analizy, podniesionego przez pozwaną bank zarzutu przedawnienia roszczeń, Sąd miał także na uwadze stanowisko Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej odnoszące się do kwestii przedawnienia roszczeń konsumentów.

W wyroku TSUE z dnia 9 lipca 2020 r. w sprawach połączonych C-698/18 i C-699/18 wskazano, że ochrona konsumenta nie jest bezwarunkowa oraz że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem wyznaczenie rozsądnych terminów zaskarżenia pod rygorem prekluzji praw w interesie pewności prawa jest zgodne z prawem Unii. Jednakże w zakresie, w jakim zgodnie z wykładnią prawa krajowego preferowaną przez sąd odsyłający termin na wytoczenie powództwa zaczyna biec w dniu pełnego wykonania umowy, należy uwzględnić okoliczność, że możliwe jest, iż konsumenci nie powzięli wiedzy o istnieniu nieuczciwego warunku w umowie zawartej z przedsiębiorcą lub zakresu ich praw wynikających z dyrektywy 93/13 w chwili lub w następstwie pełnego wykonania umowy. Mając na względzie tę okoliczność TSUE uznał, że trzyletni termin na wytoczenie powództwa, który zaczyna biec od dnia pełnego wykonania umowy, nie może zapewnić konsumentowi skutecznej ochrony, ponieważ termin ten może upłynąć, zanim konsument powźmie wiedzę o nieuczciwym charakterze warunku zawartego w tej umowie.

W powyższym wyroku stwierdzono, że artykuł 2 lit. b), art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, a także zasady równoważności, skuteczności i pewności prawa należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej uregulowania krajowego, zgodnie z którą powództwo o zwrot kwot nienależnie zapłaconych na podstawie nieuczciwego warunku w umowie zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą podlega trzyletniemu terminowi na jego wytoczenie, który zaczyna biec od dnia pełnego wykonania umowy, w przypadku gdy zakłada się, bez potrzeby weryfikacji, że w tym dniu konsument powinien był powziąć wiedzę o nieuczciwym charakterze spornego warunku lub w przypadku gdy w odniesieniu do podobnych powództw w prawie krajowym termin ten zaczyna biec od dnia ustalenia przez sąd okoliczności stanowiącej podstawę tych powództw.

Natomiast w wyroku z dnia 10 czerwca 2021 r. w połączonych sprawach C-776/19 do C-782/19 TSUE wskazał, że z uwagi na charakter i znaczenie interesu publicznego, jakim jest ochrona konsumentów, dyrektywa 93/13 zobowiązuje państwa członkowskie, co wynika z jej art. 7 ust. 1 w związku z jej motywem dwudziestym czwartym, do zapewnienia stosownych i skutecznych środków mających na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez przedsiębiorców z konsumentami. W tym celu sądy odsyłające są zobowiązane do odstąpienia od stosowania nieuczciwych warunków umowy, aby nie wywierały one, w braku sprzeciwu konsumenta, wiążących wobec niego skutków. Kolejno TSUE w wyroku tym wyjaśnił, że odnośnie do przeciwstawienia terminu przedawnienia roszczeniu konsumenta w celu zwrotu nienależnie zapłaconych kwot na podstawie nieuczciwych warunków w rozumieniu dyrektywy 93/13 wystarczy przypomnieć, że Trybunał orzekł już, iż art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 tej dyrektywy nie stoją na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które choć przewiduje, że roszczenie o stwierdzenie nieważności nieuczciwego warunku w umowie zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem nie podlega przedawnieniu, to ustanawia ono termin na wytoczenie powództwa mającego na celu powołanie się na skutki restytucyjne tego stwierdzenia nieważności, z zastrzeżeniem przestrzegania zasad równoważności i skuteczności. W wyroku tym TSUE podał także, iż odnośnie długości terminu przedawnienia, któremu podlega żądanie wniesione przez konsumenta w celu zwrotu nienależnie zapłaconych kwot na podstawie nieuczciwych warunków w rozumieniu dyrektywy 93/13, Trybunał miał już okazję wypowiedzieć się w przedmiocie zgodności z zasadą skuteczności terminów przedawnienia porównywalnych do terminu przedawnienia będącego przedmiotem postępowania głównego, wynoszącego trzy i pięć lat, które były przeciwstawiane powództwom zmierzającym do wykazania nieuczciwego charakteru warunku umownego. Zdaniem Trybunału w zakresie, w jakim trzyletni termin na wytoczenie powództwa jest ustalony i znany z wyprzedzeniem, wydaje się co do zasady, że jest on rzeczywiście wystarczający na przygotowanie i wniesienie przez konsumenta skutecznego środka odwoławczego. Tak więc okresy wynoszące od trzech do pięciu lat nie są same w sobie sprzeczne z zasadą skuteczności. Odnośnie natomiast początku biegu terminu przedawnienia rozpatrywanego w postępowaniu głównym, TSUE stwierdził, że istnieje znaczne ryzyko, że konsument nie będzie w stanie powoływać się w tym terminie na prawa przyznane mu przez dyrektywę 93/13. TSUE zauważył, że termin przedawnienia może być zgodny z zasadą skuteczności tylko wtedy, gdy konsument miał możliwość poznania swoich praw przed rozpoczęciem biegu lub upływem tego terminu.

W powyższym wyroku TSUE wskazał, że przeciwstawienie pięcioletnim terminem przedawnienia, takim jak rozpatrywany w postępowaniu głównym, roszczenia konsumenta o zwrot nienależnie wypłaconych kwot na podstawie nieuczciwych warunków umownych w rozumieniu dyrektywy 93/13, który rozpoczyna swój bieg od dnia przyjęcia oferty pożyczki, nie ma charakteru pozwalającego zapewnić temu konsumentowi skuteczną ochronę w wypadku, gdy termin ten może upłynąć, zanim konsument poweźmie wiedzę o nieuczciwym charakterze warunku zawartego w przedmiotowej umowie. Termin taki czyni zatem nadmiernie utrudnionym wykonywanie praw przyznanych konsumentowi przez dyrektywę 93/13.

W ocenie Sądu z powyższych orzeczeń TSUE wynika przede wszystkim, iż termin przedawnienia roszczeń konsumenta o zapłatę, konstruowanych w oparciu o zarzuty dotyczące abuzywności postanowień umownych, nie może zakończyć się zanim konsument powziął wiedzę o nieuczciwym charakterze warunku zawartego w umowie.

Sąd podkreślił, iż wprawdzie w chwili wykonania umowy o kredyt konsument nie traci uprawnienia do dochodzenia roszczeń na podstawie umowy, zawierającej postanowienia abuzywne, jednakże możliwość wytoczenia powództwa,

opierającego się na zarzutach dotyczących „wadliwości” postanowień umowy już wykonanej, nie może doprowadzić do naruszenia zasady pewności obrotu prawnego.

Sąd zauważył, iż powyższe orzeczenia TSUE wydane zostały w oparciu o inne stany faktyczne niż w niniejszej sprawie, tj. dotyczyły sytuacji, w których termin przedawnienia roszczeń zaczął biec dla konsumenta od chwili przyjęcia oferty kredytu albo sytuacji, kiedy roszczenie kredytobiorcy przedawniłoby się zanim uświadomił sobie, że umowa zawiera postanowienia abuzywne. W powyższych wyrokach TSUE rozważane były terminy przewidziane w ustawodawstwach krajowych – które przewidywały 3 – letni lub 5 – letni termin przedawnienia roszczeń od wykonania umowy. W takich wypadkach stwierdzono, że mogą one okazać się zbyt krótkie. Natomiast w niniejszej sprawie od wykonania umowy do wniesienia pozwu minęło ponad 10 lat.

Sąd Okręgowy podniósł, iż w sprawie powód zeznał, że już w chwili wcześniejszej spłaty kredytu, a więc w czerwcu 2010 r. uznał, że postanowienia przedmiotowej umowy są dla powodów krzywdzące i wtedy też złożył reklamację do banku. Z zeznań powoda wynika zatem, iż już wtedy uświadomił sobie, że umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne. Natomiast pozew w niniejszej sprawie złożony został dopiero po ponad 10 latach od chwili złożenia tej reklamacji.

Wskazał, iż wobec uświadomienia sobie przez powodów w czerwcu 2010 r., że przedmiotowa umowa zawiera niekorzystne dla nich postanowienia, od tej chwili zaczął biec dla nich termin przedawnienia roszczeń wynoszący 10 lat (przy uwzględnieniu art. 5 ust. 3 ustawy o zmianie ustawy – kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw z dnia 13 kwietnia 2018 r., Dz.U. z 2018 roku, poz. 1104). Termin ten upłynął zatem w czerwcu 2020 roku. Natomiast jeszcze przed jego upływem powodowie w lipcu 2019 roku wnieśli do strony pozwanej za pośrednictwem swojego pełnomocnika kolejną reklamację, w której powołali się na abuzywne postanowienia umowne. Zauważyć należy, iż w chwili złożenia reklamacji w lipcu 2019 r., roszczenia powodów nie były jeszcze przedawnione.

Sąd podkreślił, iż przed upływem terminu przedawnienia roszczeń powodowie: uświadomili sobie abuzywność postanowień umownych oraz korzystali z pomocy profesjonalnego pełnomocnika. Mając to na uwadze, stwierdził, iż powodowie mieli możliwość złożenia pozwu przed upływem terminu przedawnienia roszczeń a pomimo tego, pozew został wniesiony po upływie tego terminu.

Skoro w niniejszej sprawie pożyczka została w całości spłacona – a więc umowa została wykonana – blisko 11 lat przed wniesieniem pozwu, to strona pozwana mogła zasadnie założyć, że konsument nie wystąpi już przeciwko niej z roszczeniami na podstawie tej umowy bądź że w razie wystąpienia z takimi roszczeniami, będzie mogła zasadnie powołać się na zarzut przedawnienia, który przy założeniu najdłuższego przewidzianego w przepisach k.c. terminu wynosiłby 10 lat. Strona pozwana mogła zatem zakładać, że po upływie 10 lat od wykonania umowy, jej strony nie będą kierować nawzajem żadnych roszczeń.

W ocenie Sądu, kontrahent konsumenta nie powinien być po 11 latach od wykonania umowy zaskakiwany roszczeniem o zwrot kwoty wypłaconej konsumentowi, który przez cały czas trwania umowy nie podnosił zarzutów dotyczących zapisów umownych i w całości umowę wykonał. Sąd podkreślił także, iż umowa została w całości wykonana w czerwcu 2010 r., a więc: po pierwsze – od ponad 10 lat nie były stosowane nieuczciwe postanowienia umowne, zawarte w tej umowie a po drugie – nie będą już one dalej stosowane.

Sąd powtórzył, iż w tych konkretnych okolicznościach sprawy powodowie mieli możliwość złożenia pozwu o zapłatę przed upływem terminu przedawnienia roszczeń. Natomiast powołane orzeczenia TSUE, odnoszące się do początku biegu terminu przedawnienia roszczeń i długości tego terminu, dotyczą przede wszystkim obrony konsumenta przed takimi sytuacjami, w których roszczenia konsumentów uległyby przedawnieniu zanim dowiedzieli się oni o abuzywności postanowień umownych. Taka zaś sytuacja w niniejszej sprawie nie miała miejsca, ponieważ przed upływem terminu przedawnienia (który w ocenie Sądu upłynął 10 lat po uświadomieniu sobie przez powodów, że umowa zawiera niekorzystne dla nich postanowienia a więc po złożeniu pierwszej reklamacji) powodowie mogli

wnieść pozew przeciwko bankowi. Pomimo tego, pozew skierowali do sądu dopiero blisko 2 lata po złożeniu drugiej reklamacji.

Mając powyższe na uwadze, Sąd uwzględnił podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia roszczeń i oddalił z tego powodu powództwo główne oraz powództwo ewentualne.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zapadło na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

Na podstawie art. 98 § 1¹ k.p.c. od zasądzonych kosztów procesu Sąd zasądził również odsetki ustawowe za opóźnienie, liczone od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Powodowie zaskarżyli wyrok Sądu Okręgowego w całości, tj. w zakresie w jakim Sąd oddalił powództwo główne i ewentualne oraz zasądził solidarnie od powodów na rzecz pozwanego kwotę 5.434 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucili:

1. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c., polegające na błędnym ustaleniu, że powodowie powzięli wiedzę o niedozwolonym charakterze postanowień umownych w chwili dokonania wcześniejszej spłaty kredytu, podczas gdy:

- jest to sprzeczne z zeznaniami powoda, z których wynika, że o abuzywności klauzul umownych dowiedział się dopiero po konsultacji z pełnomocnikiem, zaś poczucie pokrzywdzenia powoda w chwili wcześniejszej spłaty dotyczyło jedynie niezgodnego ze złożoną dyspozycją momentu pobrania kwoty wcześniejszej spłaty,

- jest to sprzeczne z treścią reklamacji z dnia 23 czerwca 2010 r., w przedmiocie nieprawidłowej kwoty pobranej tytułem wcześniejszej spłaty;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 120 § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że termin przedawnienia roszczeń wierzycieli upłynął po 10 latach od chwili dokonania wcześniejszej spłaty kredytu, podczas gdy termin przedawnienia roszczeń konsumenta rozpoczyna bieg w chwili powzięcia wiedzy o nieuczciwym charakterze warunku umownego i nie ulega on skróceniu w żadnym wypadku;

3. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 410 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13, poprzez ich niezastosowanie i nieuwzględnienie roszczeń powodów o zwrot nienależnie uiszczonych przez nich kwot na podstawie nieważnej umowy, podczas gdy sąd pierwszej instancji prawidłowo uznał, że klauzule umowne mają charakter niedozwolony, prowadzący do upadku (nieważności) całej umowy;

4. na wypadek nieuwzględnienia przez sąd drugiej instancji powyższych zarzutów - naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 100 k.p.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, poprzez obciążenie powodów kosztami procesu w całości, podczas gdy powodowie wygrali sprawę co do zasady, gdyż stwierdzono abuzywność klauzul umownych, będącą istotą sporu i prowadzącą do nieważności umowy,

ewentualnie naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 102 k.p.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, poprzez obciążenie powodów kosztami postępowania w całości, podczas gdy uwzględnienie powództwa co do zasady oraz charakter sprawy jako wszczętej przez konsumenta w związku z abuzywnością postanowień umownych, stanowią szczególny wypadek uzasadniający odstąpienie od obciążenia powodów kosztami postępowania w całości.

Z uwagi na powyższe, powodowie wnieśli o:

- zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

a) zasądzenie w pkt I wyroku od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwoty 111.289,22 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 31 sierpnia 2019 r. do dnia zapłaty, z uwagi na nieważność umowy kredytu,

b) zasądzenie w pkt II wyroku od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa;

- zasądzenie od pozwanego solidarnie na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm prawem przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

Powodowie wnieśli o uzupełnienie postępowania dowodowego poprzez dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z przesłuchanie powoda, reklamacji z dnia 23 czerwca 2010 r. i opinii biegłego sądowego z zakresu rachunkowości i finansów podnosząc, iż potrzeba powołania się na nie wynika dopiero po zapoznaniu się z uzasadnieniem zaskarżonego wyroku.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz o zasądzenie solidarnie od powodów na jego rzecz zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna, bowiem nietrafne uwzględnienie przez sąd pierwszej instancji zarzutu przedawnienia doprowadziło do nierozpoznania istoty sprawy.

Istotą każdego sporu, a więc także sporu sądowego (prawnego), jest dzieląca strony różnica zdań, interesów i celów; strona inicjująca postępowanie występuje do Sądu w poszukiwaniu ochrony prawnej, natomiast strona przeciwna, pozostająca z inicjatorem sprawy w kontradykcji, podejmuje stosowną obronę. W rozwoju prawa procesowego cywilnego wykształciły się dwa podstawowe środki obrony pozwanego przeciwko akcji powoda, przybierające formę zarzutów. Chodzi o zarzuty peremptoryjne (*exceptiones peremptoria*), niweczące żądanie powoda, tzw. zarzuty trwałe, oraz zarzuty dylatoryjne (*exceptiones dilatoria*), nazywane także hamującymi lub tamującymi, mające na celu wykazanie względnej lub czasowej nieskuteczności żądania, tzw. zarzuty przejściowe. Do zarzutów peremptoryjnych zalicza się zarzut braku legitymacji procesowej oraz zarzut przedawnienia roszczenia, a do zarzutów przejściowych, np. zarzut przedwczesności roszczenia (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2007 r., III CZP 58/07, OSNC 2008/5/44 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2016 r., III CZP 101/15, OSNC 2017/2/18).

Skuteczne podniesienie przez stronę zarzutu niweczącego jest wystarczające do oddalenia powództwa bez potrzeby ustalenia, czy zachodzą wszystkie inne przesłanki prawnomaterialne uzasadniające jego uwzględnienie, a ich badanie w takiej sytuacji staje się zbędne (por. uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2006 r. III CZP 84/05, OSNC 2006/7-8/114 oraz uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 653/09, Lex nr 741022 i wyrok Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 2016 r., I CNP 21/15, Lex nr 2050667).

Brak uregulowania kwestii przedawnienia w przepisach dyrektywy 93/13 nie wyłącza przedawnienia roszczeń restytucyjnych na podstawie przepisów prawa krajowego, o ile regulacje te nie naruszają zasady równowagi i skuteczności. Konieczność zapewnienia efektywności dyrektywie wymaga bowiem, aby prawo krajowe nie stwarzało nadmiernych barier w dochodzeniu przez konsumentów roszczeń restytucyjnych powstałych w wyniku kontroli abuzywności (por. TSUE w wyrokach z dnia 9 lipca 2020 r. (C-698/18), z dnia 10 czerwca 2021 r. (C-776/19) oraz z dnia 16 lipca 2020 r. (C-224/19).

Umowa została wykonana już w 2010 r., bowiem (jak prawidłowo ustalił sąd pierwszej instancji) w dniu 7 czerwca 2010 r. kredytobiorcy dokonali wcześniejszej całkowitej spłaty pożyczki z tym, że zaksięgowanie tej spłaty faktycznie zostało dokonane przez bank 4 dni później niż udzielona przez nich dyspozycja. Już po wykonaniu umowy, a przed

wytoczeniem powództwa doszło do nowelizacji (ustawą o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw z dnia 13 kwietnia 2018 r. /Dz.U. z 2018 r. poz. 1104/), przepisów regulujących przedawnienie roszczeń m.in. poprzez skrócenie terminów przedawnienia, z tym że na podstawie ustawy nowelizującej, zgodnie z dyspozycją jej art. 5 ust. 3 wprowadzono zasadę dalszego skutku ustawy dawnej w stosunku do przepisów określających długość okresu przedawnienia (art. 118 k.c. i art. 125 § 1 k.c.). Do roszczeń przysługujących konsumentowi, powstałych przed 9 lipca 2018 r. (data wejścia w życie ustawy nowelizującej) i w tym dniu nieprzedawnionych stosuje się więc przepisy dotychczasowe - regulujące długość tych terminów przedawnienia oraz zasady zakończenia ich upływu.

Zatem, gdyby przyjąć, że roszczenie powodów o zwrot nienależnego świadczenia powstało najpóźniej w 2010 r., to długość terminu przedawnienia tego roszczenia wynosiłaby 10 lat. W ocenie Sądu Apelacyjnego chwilą powstania zobowiązania o zwrot nienależnego świadczenia jest chwila spełnienia tego świadczenia (samo spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia zwrotnego), czyli w przypadku powodów najpóźniej 2010 r., kiedy dokonali przed terminem całkowitej spłaty pożyczki. Oznacza to, że termin przedawnienia roszczeń przysługujących powodom nie uległ skróceniu do 6 lat i nadal wynosi 10 lat.

Niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest bowiem od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. Jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa nie może wiązać, to jej stronom przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.). Abuzywność tkwi w postanowieniu umownym, podlega uwzględnieniu przez sąd z urzędu, ze skutkiem *ex tunc*. Stwierdzenie abuzywności ma charakter deklaracyjny, dopiero sprzeciw konsumenta uchyla abuzywność w ogóle. Konsument może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa stała się trwale bezskuteczna (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56).

Zatem roszczenie powodów o zwrot nienależnego świadczenia powstało już w 2010 r., ale bieg terminu przedawnienia tego roszczenia nie mógł rozpocząć się zanim konsumenci nie dowiedzieli się lub, rozsądnie rzecz ujmując, powinni dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowienia (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2022 r., III CZP 61/22, Lex nr 3303277). Powinność dowiedzenia się o abuzywności należy zaś łączyć z obiektywną możliwością powzięcia przez nich informacji o wadliwości zawartej umowy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 20.12.2021 r., I ACa 605/21, Lex nr 3343034).

Sąd Apelacyjny nie podziela ustalenia Sądu Okręgowego, iż o abuzywności postanowień umowy powodowie wiedzieli już w chwili złożenia do banku w dniu 23 czerwca 2010 r. reklamacji. Jak bowiem wynika z treści tego dokumentu, dowód z którego został przeprowadzony w postępowaniu odwoławczym (pismo k.331), dotyczyła ona „złej dyspozycji wcześniejszej spłaty pożyczki hipotecznej”. Spór powstał na tle wykonania umowy, czyli tego czy kurs przeliczeniowy PLN na CHF powinien być zastosowany przez bank z daty dyspozycji spłaty (8 czerwca 2010 r.), czy też z daty jej realizacji (10 czerwca 2010 r.), a nie niedozwolonego charakteru postanowień umowy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego apelujący mieli obiektywną możliwość powzięcia informacji o wadliwości zawartej umowy dopiero od chwili wpisania w dniu 15 maja 2012 r. do rejestru klauzul niedozwolonych (na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 14 grudnia 2010 r., XVII AmC 426/09, apelacja od którego została oddalona przez Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 21 października 2011 r., VI ACa 410/11 - wyrok wraz z uzasadnieniem k. 263-271 oraz odpowiedź banku na reklamację k.49-49v), klauzuli przeliczeniowej o treści tożsamej jak klauzula z § 2 ust. 2 umowy o M. hipoteczną Nr (...)W chwili dokonania wpisu do tego rejestru, czyli publicznie dostępnego źródła informacji, konsumenci powinni dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowienia. Od tego momentu do czasu wytoczenia powództwa (24 marca 2021 r. k. 50) nie upłynął 10 – letni termin przedawnienia roszczenia małżonków D. o zwrot nienależnego świadczenia, co świadczy o bezzasadności zgłoszonego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia.

Sąd Apelacyjny na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. pominął wnioski o przeprowadzenie dowodu z uzupełniającego przesłuchania powoda w charakterze strony oraz dowodów z opinii biegłego z zakresu rachunkowości i finansów, uznając iż przeprowadzenie tych dowodów w postępowaniu przed sądem odwoławczym, w sytuacji gdy doszło do nierozpoznania istoty sprawy, jest zbędne.

Oddalając powództwo z powodu uwzględnienia zarzutu przedawnienia Sąd Okręgowy naruszył zatem art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 118 k.c. Wprawdzie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku stwierdził także, że postanowienia umowne dotyczące mechanizmu indeksacji, w zakresie jakim odsyłają do tabeli kursów, tworzonej jednostronnie przez bank, naruszają art. 353¹ k.c., ale nie wypowiedział się co do skutku prawnego, wynikającego z tego naruszenia. Natomiast odnośnie co do abuzywności kwestionowanych postanowień umownych ograniczył się jedynie do lakonicznego stwierdzenia, że podziela zawarte w pozwie zarzuty powodów dotyczące abuzywności kwestionowanych postanowień umownych.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny stwierdził, iż sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, co skutkowało uchynieniem na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej.

Rozpoznając sprawę ponownie sąd pierwszej instancji w pierwszej kolejności dokona kwalifikacji zawartej przez strony w dniu 30 sierpnia 2005 r. umowy (w uzasadnieniu zamiennie posługuje się nazwami - umowa pożyczki i umowa kredytu). Następnie zbada na podstawie art. 385¹ k.c., zasadność zarzutów powodów dotyczących niedozwolonego charakteru postanowień umownych, konfrontując je z zarzutami strony przeciwnej. Badając przesłanki materialnoprawne z art. 385¹ § 1 k.c. oceni w tym kontekście ewentualne znaczenie „specyfiki sprawy”, do której odwoływał się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (argumentacja k.313v uzasadnienia),

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 353¹ k.c. rozważy stanowisko judykatury wyrażone w uchwale uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22, Lex nr 3337513), zgodnie z którą sprzeczność z naturą stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.) postanowień umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, (upoważniających kredytodawcę do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu), która zachodzi jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu, nie skutkuje bezwzględną nieważnością umowy (art. 58 § 1 k.c.). Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ k.c.

Oceniając znaczenie wykonania umowy w 2010 r. będzie miał na uwadze, że ochrona konsumenta obejmuje zarówno etap nawiązywania relacji kontraktowej, jak i wykonywania zobowiązań, a wykonanie umowy nie powoduje retroaktywnej zmiany okoliczności polegającej na tym, że w momencie jej zawarcia konsument znajdował się w gorszym położeniu. Zatem ograniczenie ochrony, jaką konsumentowi przyznaje dyrektywa nr 93/13 wyłącznie do okresu wykonania umowy, w takim sensie, że jej pełne wykonanie wyklucza jakąkolwiek możliwość skorzystania przez konsumenta z ochrony, zostało uznane przez Trybunał za niezgodne z systemem ochrony ustanowionym przez dyrektywę (TSUE w wyrokach z dnia 9 lipca 2020 r., C-698/18 i C-699/18, pkt 72 i z dnia 16 lipca 2020 r. C. i B. B. V. A., C-224/19 i C-259/19, pkt 91).

SSA Edyta Jefimko